

Prof. dr hab. Jacek Wojnicki

Instytut Europeistyki UW

Recenzja pracy doktorskiej mgr Wojciecha Muchy „Współzarządzanie w wybranych gminach Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego po 2004 roku w świetle koncepcji rozwoju lokalnego”, Wrocław 2018, ss. 303 plus anez załącznikami

Recenzowana praca pozostaje w głównym obszarze moich zainteresowań badawczych – problematyka funkcjonowania administracji samorządowej na tle rozwiązań europejskich. Mgr Wojciech Mucha omawia kwestie współzarządzania jednostek samorządu lokalnego i *regionalnego*, w kontekście wybranego przez siebie Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego. Co prawda zagadnienie organizacji i funkcjonowania systemu administracyjnego oraz dalszego jego rozwoju jest wdzięcznym tematem dla opracowań z zakresu nauki o polityce oraz wielu nauk pokrewnych (nauki o ziemi, nauki ekonomiczne, nauki prawne czy socjologiczne), ale wielka dynamika zmian w przedmiotowym zakresie (upowszechnianie nowych teorii naukowych jak przykładowa teoria *governance*) powoduje, iż prace te nie powielają (z reguły) dotychczasowej wiedzy politologicznej. Dodatkowo warto nadmienić sprofilowanie pracy doktorskiej na kwestie tzw. współzarządzania w wybranym subregionie. Należy odnotować, iż recenzowana praca również jest nowatorska i wprowadza wiele nowych wątków do badań nad kształtowaniem się nowych form zarządzania lokalnego na Dolnym Śląsku (a interesującym również w kontekście ogólnopolskiego modelu samorządności lokalnej i regionalnej).

Praca jest dość zwarta, liczy wraz z bibliografią oraz załącznikami – ponad 303 strony. Konstrukcja pracy wydaje się być prawidłowa. Rozdziały są skonstruowane w sposób symetryczny, żaden z rozdziałów nie dominuje objętościowo nad pozostałymi. Układ poszczególnych rozdziałów – co należy szczególnie podkreślić w tym miejscu - wynika z przyjętych założeń chronologiczno-problemowych, które należy uznać za słuszne i uzasadnione.

Autor dokonał podziału monografii na cztery zasadnicze rozdziały. W pierwszym omówione zostały kwestie węzłowych - zdaniem Doktoranta – zagadnień rozwoju lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem teorii współzarządzania w kontekście metodologiczno-definicyjnym. Rozdział liczy 56 stron. Przedmiotem zainteresowania były zagadnienia rozwoju lokalnego w kontekście tradycyjnych koncepcji rozwoju – rozwoju wewnętrznego, zewnętrznego i modeli spolaryzowanych. Analizie poddano równocześnie wszystkie współczesne koncepcje rozwoju lokalnego włączając w nie – rozwój samopodtrzymujący, a także inne jego typy: zrównoważony, inteligentny, zintegrowany, współzarządzanie rozwojem lokalnym. Nadmienić należy, iż przywołano w nim reprezentatywną literaturę przedmiotu. Struktura pojęciowa jest opanowana na dość wysokim poziomie, choć zdarzają się pewne uproszczenia. Drugi rozdział – zawierający 58 stron – został poświęcony kwestiom koncepcji współzarządzania w kontekście procesów europeizacji. Poddano analizie zagadnienie współzarządzania w kontekście wybranych perspektyw badawczych – wliczając w analizę administrację publiczną i nauki prawne, nauki o polityce, stosunki międzynarodowe, nową ekonomię instytucjonalną, studia europejskie oraz prakseologię. Uwaga Doktoranta została skupiona na terytorialnym wymiarze współzarządzania; omówiono w sposób zwarty i analityczny współzarządzanie rozwojem regionalnym; współzarządzanie w subregionach ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitalnych oraz współzarządzanie rozwojem miast. Omówiono dość szczegółowo i rzetelnie również

współzarządzanie obszarami wiejskimi. Rozdział kolejny liczy blisko 40 stron i odnosi się do zagadnień współzarządzania rozwojem lokalnym w Polsce w kontekście procesów europeizacji. Starano się ukazać – choć ze zrozumiałych względów dość pobieżnie – europeizację jako kategorię wyjaśniania procesów rozwojowych na poziomie lokalnym. Analiza powyższa obejmuje ewolucję polityk i działań w praktyce instytucjonalnej instytucji unijnych w zakresie stymulowania rozwoju lokalnego. Kontynuacją analiz było ukazanie zarządzania rozwojem lokalnym w politykach publicznych Unii Europejskiej w cezurze czasowej obejmującej 2014-2020. Poddano analizie standaryzację współzarządzania w polityce instytucji unijnych, ze szczególnym uwzględnieniem strategii rozwoju lokalnego. Poczesne miejsce w rozdziale zajmują kwestie wątek polski w kontekście europeizacji procesów rozwojowych na szczeblu lokalnym i regionalnym. Wyrazić należy żal, iż Doktorant nie pochylił się nad kwestią badawczą – na ile restytucja samorządności lokalnej była wyrazem procesów demokratyzacyjnych i decentralizacyjnych w Polsce, a na ile europeizacji całego regionu państw Europy Środkowej i Wschodniej. W tym kontekście zabrakło również przywoływania stosownej literatury przedmiotu, a uzbierała się całkiem spora w polskiej nauce. Czwarty rozdział (liczący 69 stron) analizuje merytorycznie zagadnienie kluczowe dla recenzowanej rozprawy doktorskiej – praktykę współ/zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego (wybranych samorządów gminnych Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego) na podstawie przedstawionych wyników badań ankietowych.

Praca poprzedzona jest wstępem rozciągającym się na 12 stronach. We wstępie znajdujemy wszystkie wymagane elementy tej części pracy – mamy szczegółowo zarysowane wprowadzenie do obszaru problemowego z szerokim odwołaniem do dotychczasowej literatury przedmiotu (odnoszącej się do kwestii modernizacji form zarządzania jednostkami lokalnymi i regionalnymi).

Dodatkowo wskazano w sposób wyraźny motywy podjęcia tematu badawczego oraz problem badawczy i szczegółowy cel rozprawy. Doktorant dokonał – na co należy zwrócić szczególną uwagę - „znacznego zamieszania” w kontekście prezentacji tezy badawczej recenzowanej rozprawy. Raz ją bowiem prezentuje jako tezę, a w innym miejscu jako hipotezę, choć spełnia ona raczej cechy szczegółowe tezy pracy. Przedstawia się ona bowiem w sposób następujący – *idea współzarządzania publicznego może stanowić alternatywę dla słabnącej samowystarczalności lokalnego samorządu na poziomie gminnym. Tym samym podejście współzarządzania publicznego może stanowić koncepcję chroniącą przed dezintegracją instytucji publicznych, które winny wypełniać swoją misję publiczną*. Sama hipoteza wymagałaby zastosowania zmiennej niezależnej oraz zależnej, a ich w tym przypadku brakuje. Powyższa teza pracy została wzbogacone o tezy cząstkowe, a następnie o sformułowane konkretne pytania badawcze. Są one konstruowane w sposób dociekliwy i zasadny. Należy również podkreślić, iż nie znajdujemy we wstępie szczegółowego odniesienia do cezur czasowych - początkowa znajduje się co prawda w tytule rozprawy, ale nie znajdujemy bardziej szczegółowego odniesienia do wyjaśnienia jej wyboru. We wstępie szczegółową uwagę zwrócono na kwestie orientacji badawczej i zastosowanej metodologii. Doktorant uznał za stosowne sięgnięcie do metody badań empirycznych poprzez wykorzystanie wywiadu kwestionariuszowego. Znajduje ona swoje merytoryczne uzasadnienie w rozdziale empirycznym - czwartym. Szkoda, iż nie odwołano się do metody systemowej i decyzyjnej, a w mniejszym zakresie komparatystycznej. Pierwsza mogła posłużyć w celu ukazania ewolucji zagadnień zarządzania przez jednostki lokalne w ujęciu teoretycznym, a druga – na zmianę regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie. Pewien niedosyt u Recenzenta sprawia jedynie nader powierzchowne odwołanie do literatury przedmiotu w zakresie ujęcia metodologicznego, wskazano jedynie opracowanie Andrzeja Chodubskiego, kluczowe na polskim rynku politologicznym, ale nie jedyne i nie najbardziej kompleksowe.

Zakończenie rozprawy rozmieszczone na 8 stronach w sposób dość konkretny odnosi się do stawianych hipotez badawczych oraz pytań szczegółowych, nie pozwala jednakże Doktorantowi na przedstawienie – w sposób szerszy - własnych sądów wywodząc je z prezentowanych uprzednio analiz. Jest to bardziej syntetyczne streszczenie wcześniejszych wywodów mgr Wojciecha Muchy. Taka konstrukcja zakończenia pozostawia uczucie „pewnego niedosytu” u Czytelnika i Recenzenta zarazem.

Autor zgrabnie i wiarygodnie wskazał na wątek kluczowy i poboczne rozważań. Recenzowana praca może być umieszczona w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce, ale jest również pisana na pograniczu nauk o zarządzaniu. Należy podkreślić, iż omawiany doktorat nie jest tylko utworem czysto deskryptywnym (co najczęściej się zdarza w naukach społecznych oraz naukach humanistycznych), ale do silnych jego stron należą elementy analityczne i syntetyczne. Szczególnie są one zauważalne w rozdziale czwartym. Ten fragment dysertacji doktorskiej oceniam najwyżej. Świadczy on bowiem o sporych pokładach erudycyjnych Doktoranta, wystawiając mu w przedmiotowym zakresie bardzo pozytywne świadectwo. Podkreślić również należy, iż trzy pierwsze rozdziały pracy mają charakter metodologiczno-teoretyczny, przywołując stosowne fragmenty literatury przedmiotu.

Język wywodów jest dość przejrzysty, a zarazem dynamiczny. Najbardziej statyczny język opisu znajdujemy w pierwszych trzech rozdziałach, przy omawianiu kolejnych ujęć zagadnienia zarządzania lokalnego i regionalnego. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż Doktorantowi nie udało się uniknąć żargonu publicystycznego, co stanowi istotną „wartość ujemną” w pracy naukowej, a szczególnie - awansowej. Przywoływane tezy badawcze (zarówno całościowa, jak i częściowe) na ogół znajdują potwierdzenie w podnoszonych argumentach. Mam jednakże kilka uwag formalnych odnoszących się do prezentowanych wywodów. Po pierwsze: Doktorant zamiennie posługuje się terminem „państwo”

oraz „kraj”. Tymczasem w nauce o polityce nie stanowią one synonimów. Bardziej zasadne jest używanie tego pierwszego pojęcia wyrażającego „polityczną organizację społeczeństwa” oraz „podmiot w relacjach międzynarodowych”, szczególnie w kontekście formowania i funkcjonowania jednostek lokalnych i regionalnych, jak i udziału Polski w procesie integracji europejskiej, znacznie wcześniejszym zresztą niż sięgającym tylko 1 maja 2004 roku. Po drugie: struktura pojęciowa z zakresu nazewnictwa poszczególnych jednostek samorządowych nie jest opanowana na zbyt wysokim poziomie. Autor dzieła zamiennie stosuje terminy „samorząd lokalny” oraz „samorząd terytorialny”, a nie stanowią one bynajmniej synonimów (warto by przedstawić pobieżną nawet strukturalizację pojęć obejmujących zarówno termin pierwszy i drugi). Organem wykonawczym w gminie wielkomiejskiej niej jest prezydent, a prezydent miasta. (definicja ustawowa)

Po trzecie: Autor zamiennie stosuje termin Europejska Karta Samorządu Lokalnego oraz Europejska Karta Samorządu Terytorialnego, nie tłumacząc przy tym obu terminów. Po czwarte: Doktorant analizując kwestie rozwoju regionalnego nie wspomina, że zarządzanie na poziomie regionalnym występuje na dwóch szczeblach administracyjnych – administracji samorządowej (urząd marszałkowski) oraz administracji rządowej (urząd wojewódzki). Po piąte: Należy zastanowić nad pojemnością terminu samorząd lokalny, w kontekście recenzowanej rozprawy jest on utożsamiony – w sposób mylny i bezzasadny – tylko ze szczeblem podstawowym, a przecież obejmuje również stopień powiatowej administracji. Tymczasem w prezentowanych rozważaniach gdzieś powiat się „zawieruszył”. Szóste: Niektórych istotnych autorów prac z zakresu nauk o polityce Doktorant wskazuje – niejako z tzw. Drugiego źródła, co nie świadczy o dostatecznej solidności naukowej. Uwaga powyższa odnosi się np. do prac F. Fukuyamy (s. 245) czy R. Putnama (s. 245).

Strona formalna pracy również nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Doktorant często stosuje przypisy zarówno takie, w których odwołuje się do przywoływanej literatury przedmiotu, jak i te, w których zamieszcza dodatkowe informacje, niepasujące do głównego wątku prezentowanej analizy. Świadczą one o gruntownej wiedzy politologicznej mgra Wojciecha Muchy, szkoda tylko, iż przeważają przypisy stanowiące odwołanie do cytowanej literatury przedmiotu. Warto podać w tym miejscu, iż łączna liczba przypisów wynosi 344. Za cechę negatywną należy natomiast uznać niestosowanie skrótów: „ibidem”, „tamże” itp., co nie świadczy o dobrym opanowaniu techniki pisania pracy naukowej. Należy również odnotować staranność przy przygotowaniu licznych tabel. Praca jest zakończona kwestionariuszem badania empirycznego rozesłanego do omawianej grupy samorządów gminnych.

Bibliografia zgromadzona i wykorzystana w rozprawie jest bardzo bogata i dość reprezentatywna dla analizowanego zagadnienia. Doktorant zgromadził liczne akty prawne, dokumenty, materiały o charakterze źródłowym, monografie i opracowania naukowe, rodzime, jak i zagraniczne. Obejmują one ponad 21 stron znormalizowanego druku. O staranności Doktoranta świadczy również pogrupowanie bibliografii na kilka części merytorycznych –wedle wskazanego powyżej klucza problemowego. Wskazać należy jednakże na pewną niekonsekwencję Autora – wymienia dokumenty rangi unijnej – np. Europejski Kodeks Dobrej Administracji czy Karta Praw Podstawowych UE (a pomija Europejską Kartę Samorządu Lokalnego z 1985 roku czy polskie regulacje odnoszące się do kwestii administracji samorządowej – trzy ustawy samorządowe z lat 1990 i 1998. Dziwnie wygląda również brak publikacji Ojców polskiego samorządu *Annos Dominos* 1990 – Jerzego Regulskiego czy Michała Kuleszy. Zabrakło również klasycznych opracowań odnoszących się do polskiej samorządności lokalnej i regionalnej - cytowano zasadniczo tylko dwóch: Bogdana Dolnickiego oraz Andrzeja K. Piaseckiego.

Powyższe uwagi krytyczne w niczym nie umniejszają wagi prezentowanej monografii naukowej. Jej Autor – w zdecydowanej większości – sprostął podjętemu przedsięwzięciu, zaprezentowana analiza jest dojrzała i kompleksowa, uniknięto języka publicystycznego i rażących uogólnień. Elementy analizy i syntezy przeważają nad opisem. Zgodnie z ustawą z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, nr 84, poz. 455) opowiadam się niniejszym za dopuszczeniem mgr Wojciecha Muchę do dalszego etapu „procedury doktorskiej”.

Warszawa, dn. 28 grudnia 2018 roku